

Αστικό πολιτικό σύστημα και κομμουνιστική στρατηγική

του Γιάννης Μηλιού¹

Στις Θέσεις της Κεντρικής Επιτροπής του Κόμματος για το 21^ο Συνέδριο (2^ο κείμενο) διαβάζουμε αναφορικά με το αστικό πολιτικό σύστημα και τα κόμματα που εντάσσονται σε αυτό: «Ο ενιαίος στόχος της σταθεροποίησης του αστικού πολιτικού συστήματος προωθείται μέσα από την ενσωμάτωση και την καταστολή. [...] Αυτές οι κοινές επιδιώξεις δεν αναιρούν υπαρκτές διαφορές ανάμεσα στα αστικά κόμματα, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι αυτές οι διαφορές απολυτοποιούνται και υπερπροβάλλονται για να στηριχτούν αποπροσανατολιστικές διαχωριστικές γραμμές αντιπαράθεσης, όπως “Δεξιά - δημοκρατικές δυνάμεις”, “ελεύθερη αγορά - ενισχυμένη κρατική παρέμβαση”, “νεοφιλελευθερισμός – σοσιαλδημοκρατία”. [...] Οι διαφορές σχετίζονται κυρίως με τον τρόπο και το μείγμα της αστικής διαχείρισης της καπιταλιστικής οικονομίας, τον βαθμό της κρατικής παρέμβασης κ.λπ., έτσι ώστε να επιτυγχάνονται [...] η καπιταλιστική αναπαραγωγή και η ενσωμάτωση εργατικών - λαϊκών δυνάμεων».

Η ανάλυση αυτή είναι εξαιρετικά σημαντική για την κομμουνιστική στρατηγική. Αποτελεί οδηγό για να αποκρυπτογραφήσουμε τον τρόπο που λειτουργούν οι κυρίαρχες αστικές ιδεολογίες και οι μηχανισμοί πρόσδεσης στο αστικό πολιτικό σύστημα των τάξεων που υφίστανται την καπιταλιστική εξουσία και εκμετάλλευση. Συνεπώς αποτελεί οδηγό για να αγωνιστούμε ώστε να απεγκλωβιστεί η εργατική τάξη και οι σύμμαχοί της, δηλαδή η κοινωνική πλειοψηφία, από τις λογικές του συστήματος.

Ο ενιαίος στόχος των αστικών κομμάτων προκύπτει ακριβώς από το γεγονός ότι αυτά εντάσσονται ως δομικά στοιχεία στο αστικό (καπιταλιστικό) κράτος και τη στρατηγική του. Και γνωρίζουμε ότι το αστικό κράτος αποτελεί τον κατ' εξοχήν πολιτικό εκπρόσωπο της αστικής τάξης, τον «ιδανικό συνολικό καπιταλιστή» (Ενγκελς), που εγγυάται τις εξουσιαστικές ιεραρχίες, τις παραγωγικές δομές και τη «νομιμότητα» του καπιταλισμού.

Τα αστικά κόμματα, ή καλύτερα το αστικό κοινοβουλευτικό σύστημα, αποτελεί ένα τμήμα αυτού του κράτους, επιτελεί μια επί μέρους λειτουργία στο πλαίσιο του: Την οργάνωση της λαϊκής «αντιπροσώπευσης» στο κράτος, την αναπαραγωγή της συναίνεσης στην αστική πολιτική (και κοινωνική) κυριαρχία, μέσα από την κοινοβουλευτικοποίηση των διαφορετικών κοινωνικών και πολιτικών πρακτικών και αιτημάτων και την ενσωμάτωσή τους στο πλαίσιο της αστικής-κρατικής στρατηγικής. Το κοινοβουλευτικό φιλτράρισμα των

¹ Ομότιμος καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Ε. Μ. Πολυτεχνείο.

διαφορετικών ταξικών πρακτικών (δηλαδή των πρακτικών όχι μόνο της αστικής τάξης και των συμμάχων της, αλλά και της εργατικής τάξης και των συμμάχων της) κάνει έτσι δυνατή την «αντιπροσώπευσή» τους μέσα στο κράτος, επιτρέπει δηλαδή τελικά την υποταγή τους στο γενικό κεφαλαιοκρατικό συμφέρον, που παρίσταται με τη μορφή του «εθνικού» και του «γενικού συμφέροντος»: «ανάπτυξη», «πρόοδος της χώρας», «κοινωνική ευημερία», «ίσες ευκαιρίες», «πολιτισμός», κλπ.

Ζητούμενο για την κομμουνιστική στρατηγική είναι, αντίθετα, να δημιουργήσει όρους για την «καταστροφή του κράτους» (Λένιν): να το καταστήσει διαπερατό στα λαϊκά συμφέροντα, απονεκρώνοντας τις λειτουργίες του, που συγκροτούν δομές άσκησης της καπιταλιστικής εξουσίας, υπάγοντάς τες σε ευρύτερες δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων από την κοινωνία, σε αντιστοιχία με τις προτεραιότητες μιας οργανωμένης σε διαφορετικές βάσεις, κοινωνικοποιημένης, παραγωγής.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα δεν μπορεί επομένως να αποτελεί οργανικό συστατικό μέρος της «λογικής» αυτού του κοινοβουλευτικού συστήματος αντιπροσώπευσης, αλλά πρέπει να δρα εντός αυτού ως η στρατηγική αναίρεσή του (στην κατεύθυνση της άμεσης δημοκρατίας και της «καταστροφής του κράτους» από την παρέμβαση των δυνάμεων της εργασίας – της εργατικής τάξης και των συμμάχων της). Να δρα επομένως το Κόμμα ως το «αντίπαλο δέος» του αστικού πολιτικού συστήματος, δηλαδή σε αντιπαλότητα με τους μηχανισμούς, τις πολιτικές και τις ιδεολογίες που «αντιπροσωπεύοντας» τις λαϊκές τάξεις τις υποτάσσουν συναινετικά στο μακροπρόθεσμο κεφαλαιοκρατικό συμφέρον.

Για να καταστεί όμως κάτι τέτοιο εφικτό, απαιτείται να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι *υπαρκτές διαφορές* ανάμεσα στις αστικές πολιτικές δυνάμεις, να αποκαλύπτεται ο χαρακτήρας της *διαφοράς* τους. Διότι εκείνο που στην πραγματικότητα διαφοροποιεί αυτές τις δυνάμεις μεταξύ τους είναι ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίον επιχειρούν να υπαγάγουν τις λαϊκές τάξεις στο αστικό κράτος και τα μακροπρόθεσμα κεφαλαιοκρατικά συμφέροντα. Εκμεταλλεύονται τις υπαρκτές αντιθέσεις ανάμεσα στις μη καπιταλιστικές τάξεις και στρώματα της κοινωνίας, τις «αναπαριστούν» με στρεβλό τρόπο, ακριβώς για να συσκοτίσουν την καπιταλιστική εκμετάλλευση και εξουσία, πολώνουν πολιτικά το κλίμα, ώστε η «εναλλακτική» να φαίνεται ότι είναι ανάμεσα στη μια ή την άλλη εκδοχή της κοινής στις βασικές της γραμμές αστικής στρατηγικής. Δεν είναι τυχαίο, για να αναφέρω το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα, ότι σοσιαλδημοκρατικά ιδεολογικά σχήματα όπως «δημοκρατικές δυνάμεις», «ενισχυμένη κρατική παρέμβαση», κλπ. απευθύνονται κυρίως στην εργατική τάξη (και σήμερα εγκλωβίζουν μεγάλες μερίδες της), ενώ τα «αντίπαλα» φιλελεύθερα σχήματα, «ελεύθερη αγορά», «ατομική πρωτοβουλία», «ιδιωτικός τομέας» κλπ.

έχουν ως προνομιακό ακροατήριο τον κόσμο της μικρής επιχειρηματικότητας και της μεσαίας και ανώτερης κοινωνικής ιεραρχίας. Διαμορφώνονται έτσι η «προοδευτική» και η «συντηρητική» *παρατάξη* αντίστοιχα, από τις οποίες καθορίζεται εν πολλοίς η όλη λειτουργία του αστικού πολιτικού συστήματος.

Οι ιστορικά παγιωμένες αυτές αστικές πολιτικές παρατάξεις (η «συντηρητική» και η «προοδευτική») υφίστανται λοιπόν κυρίως σε συνάρτηση με τις κυριαρχούμενες τάξεις, ως τρόπος εμπέδωσης και αναπαραγωγής της αστικής εξουσίας μέσα στην πάλη των τάξεων. Έτσι άλλωστε μπορούν να οριστούν και τα συμφέροντα των επί μέρους κεφαλαιοκρατικών μερίδων: ως σχετικά διαφοροποιημένες εκδοχές οργάνωσης και άσκησης της εξουσίας πάνω στις κυριαρχούμενες τάξεις. Η κύρια πλευρά των πραγμάτων είναι η (κοινοβουλευτική) οργάνωση της λαϊκής συναίνεσης και «αντιπροσώπευσης» ως διαδικασία της πάλης των τάξεων.

Ένα αστικό κόμμα, που δεν εξασφαλίζει την υποστήριξη των κοινωνικών μερίδων τις οποίες προηγουμένως «αντιπροσώπευε» οδηγείται στην εξαφάνιση ή έστω στη συρρίκνωση, όπως συνέβη στην ελληνική ιστορία μετά τη Μεταπολίτευση με την Ένωση Κέντρου (μετά το 1977) και εν μέρει με το ΠΑΣΟΚ (μετά το 2012). Όσο όμως η κρίση αντιπροσώπευσης δεν γενικεύεται, η «παρατάξη» απλώς αναδιαρθρώνεται με την ανάδυση ενός νέου πρωταγωνιστικού κόμματος στο εσωτερικό της (του ΠΑΣΟΚ το 1977 και του ΣΥΡΙΖΑ το 2012).

Αντίθετα, ο απεγκλωβισμός της εργατικής και των άλλων λαϊκών τάξεων από την κυρίαρχη ιδεολογία και την αστική ηγεμονία αναγκαστικά θα σημαίνει κρίση και ριζικό μετασχηματισμό ολόκληρης της πολιτικής σκηνής. Διότι όταν η αστική στρατηγική δεν εξασφαλίζει τη συναίνεση και υποστήριξη, ή έστω την ανοχή των κυριαρχούμενων τάξεων οδηγείται στην ανοικτή πολιτική κρίση, που υπό όρους μπορεί να μετασχηματιστεί σε επαναστατική κρίση.

Η ιστορική πείρα έχει δείξει ότι οι κοινωνικές δυνάμεις που μπορούν να γίνουν έμπρακτα φορείς αμφισβήτησης του καπιταλισμού, και επομένως φορείς κοινωνικού μετασχηματισμού, δηλαδή οι δυνάμεις της εργασίας – αλλά και όσοι αμφισβητούν την καπιταλιστική μορφή οργάνωσης της εργασίας – χρειάζεται να υπερβούν την «προσήλωση στον κοινοβουλευτικό δρόμο» για να αλλάξουν τον κόσμο.